

atferdssenteret

I-PALS

Læringsmiljø – prososial atferd, språk og lesing.

En helhetlig tilnærming til tidlig oppdaging, positiv læringsstøtte og oppfølging av elevenes læringsutbytte

Anne Arnesen og Wilhelm Meek-Hansen

Bakgrunn

Omfang enkeltvedtak spesialundervisning 2012-13:

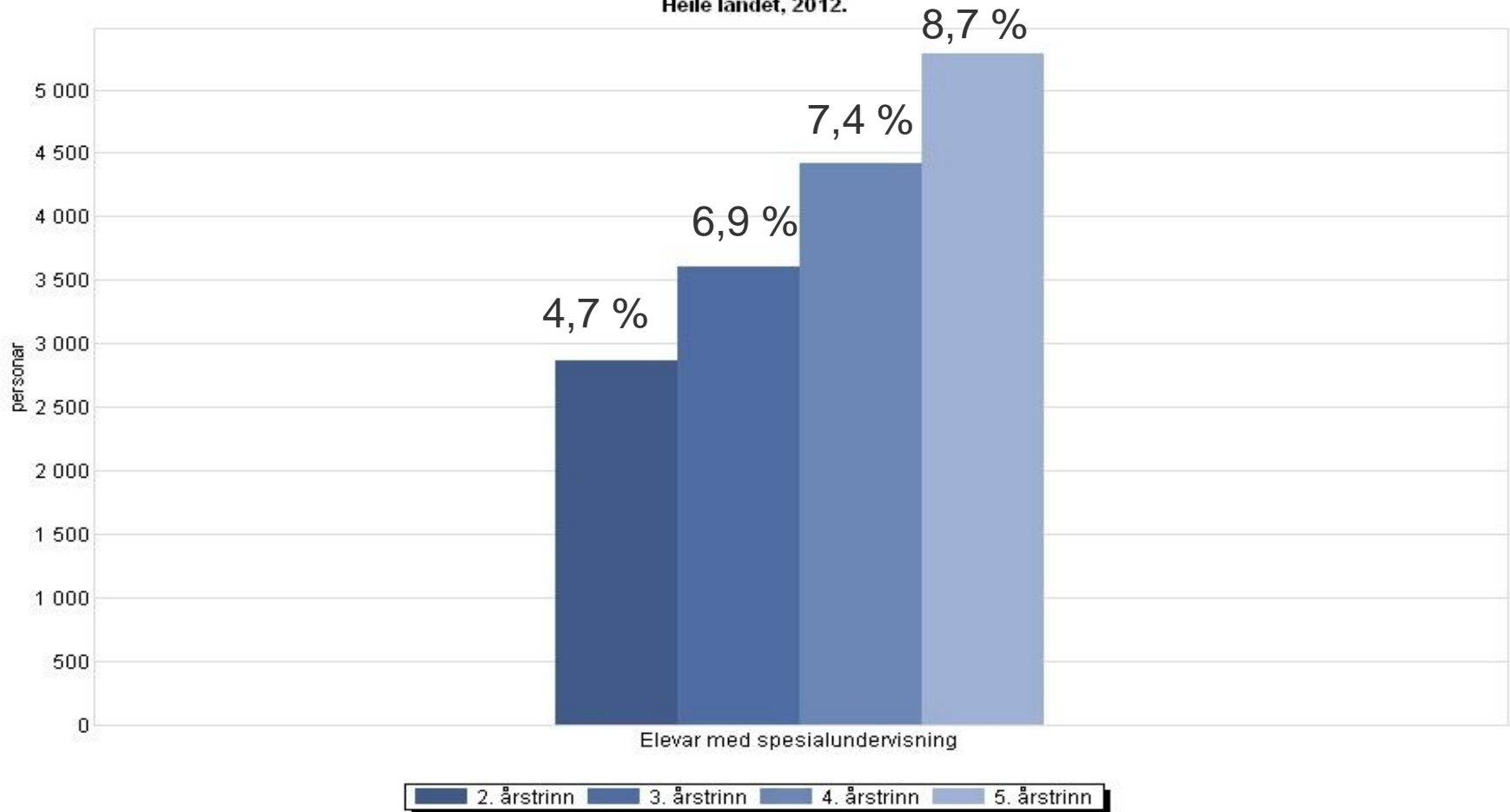
- Totalt 8,6 % (52 723) i 1.-10.trinn
  - 5,6 % i 1.-4.trinn
  - 9,8 % i 5.-7.trinn
  - 11,2 % i 8.-10.trinn

(Statistisk sentralbyrå, 2013)

Elevar med spesialundervisning (F),
etter årstrinn og statistikkvariabel.
Heile landet, 2012.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Frafall i videregående skole

- 7 av 10 (69 %) elever fullfører etter fem år
- 56 % fullfører på normert tid

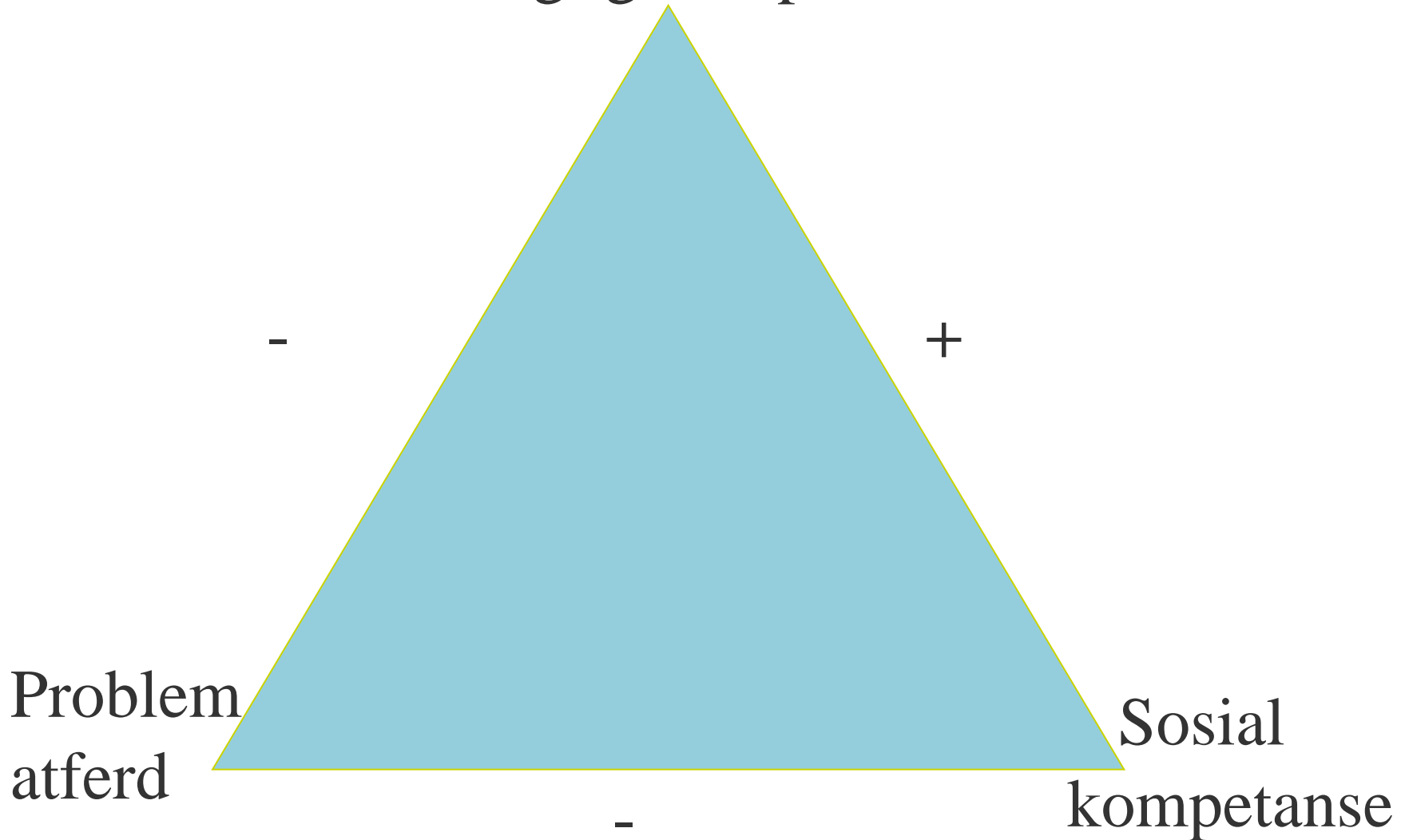
(Statistisk sentralbyrå, 2013)

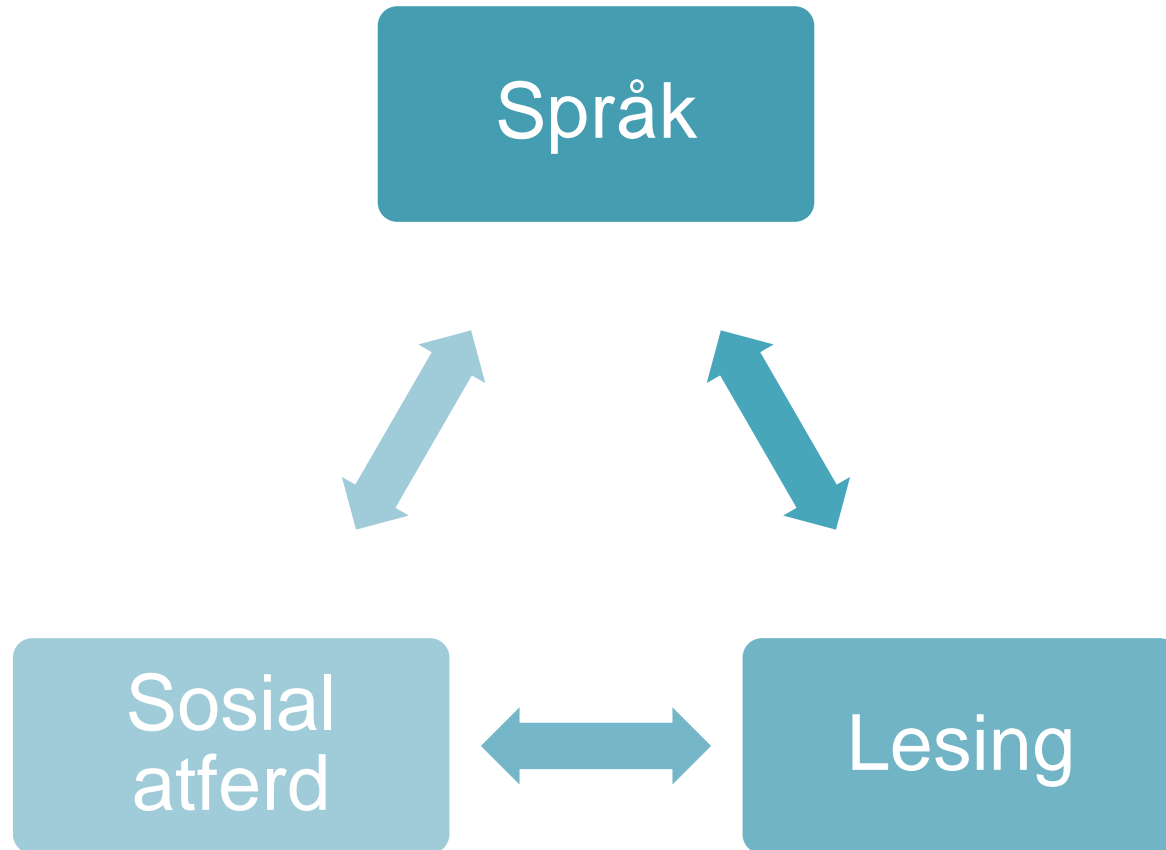

atferdssenteret

Skolefaglig kompetanse

(Gresham, 2007)

Forholdet mellom leseferdigheter og sosial atferd

- Både eksterne og internaliserte problematferd vil kunne hemme elevens lærepågang (Lund, 2010; Ogden, Sørli, & Hagen, 2007)
- ... og leseferdighet (Preciado, Horner, & Baker, 2009)
- Språkutviklingsvansker predikerer lesevansker (Hagtvet, mfl., 2011; Melby-Lervåg, 2011)
- ... som igjen gir økt risiko for lav skolefaglige mestrings- og prestasjonsmotivasjon som i sin tur påvirker sosial atferd og mental helse... (Løge & Thorsen, 2005; Ottem & Lian, 2008)

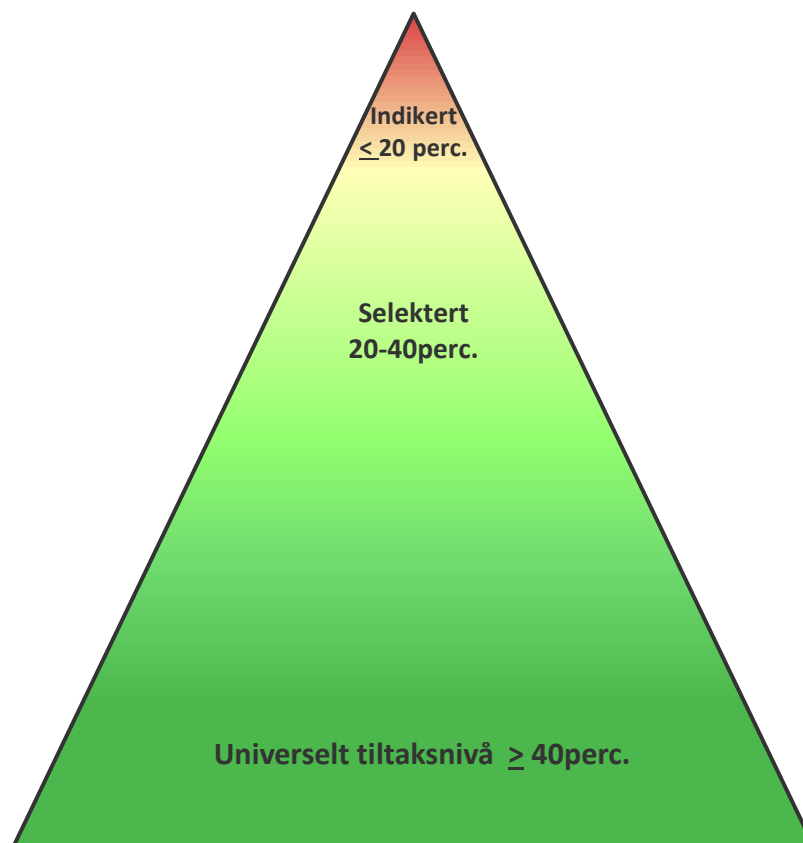
Forholdet mellom skolefaglige ferdigheter og problematferd

- Studien "Innsatte i norske fengsler" (Manger m.fl. 2006):
  - 38 % av de innsatte har større eller mindre lesevansker
  - Stor sammenheng mellom manglende skolegang, faglige nederlag, dårlig læringsutbytte og kriminalitet
- Skolegang og utdanning viktigste faktor for utsatte barn og unges fremtid (Socialstyrelsen, 2010)
- PALS-studien (2002-05) (Ogden, Sørli, & Hagen, 2007; Sørli & Ogden, 2007):
  - Redusert problematferd økte elevenes skolefaglige og sosiale kompetanse

«Respons til intervensjon»

(Fuchs & Fuchs, 2006)

Tradisjonell tilnærming

Ordinær undervisning

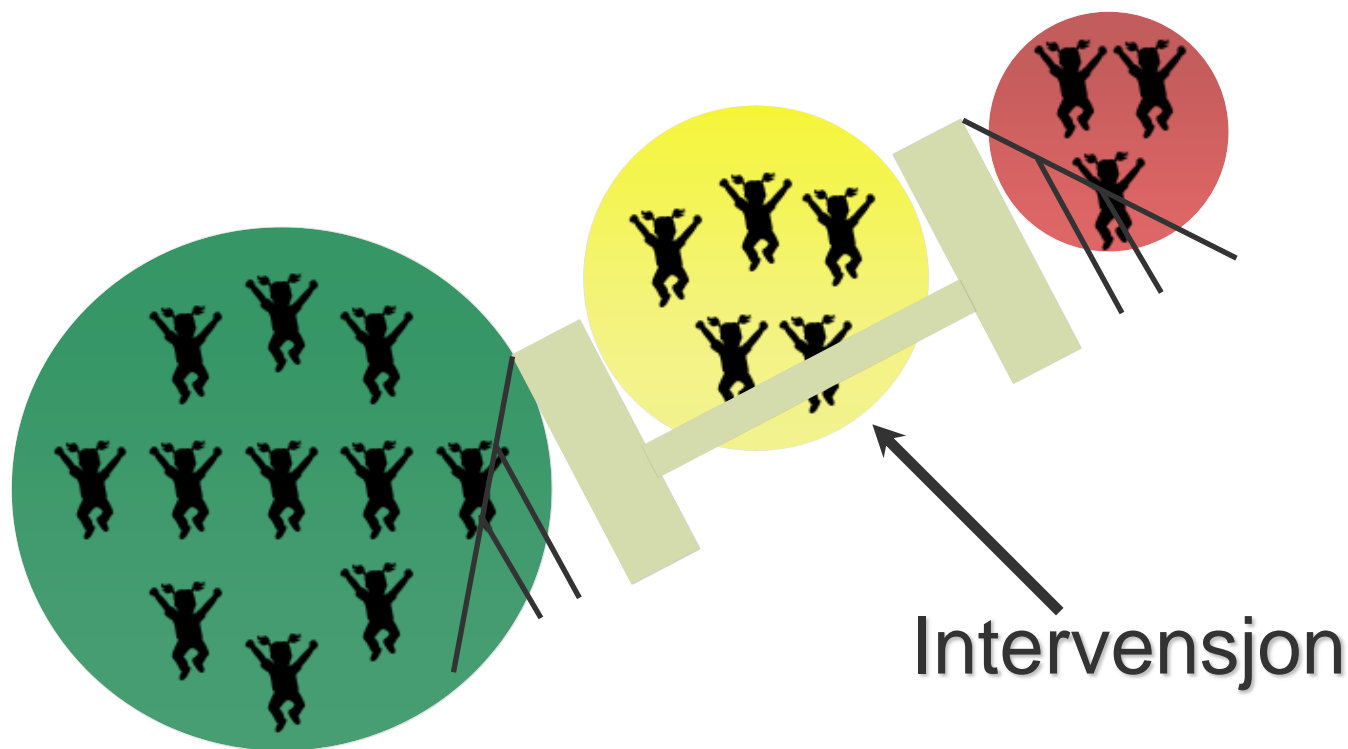
Spesialundervisning

“Gråsonen”

”Respons til intervensjon” – Rtl

Spesialundervisning

Ordinær undervisning

Dynamisk vurdering sosiale ferdigheter

Dynamisk vurdering av sosiale ferdigheter: DVS

”Elementary Social Behavior Assessment” (ESBA)

- 12 vurderingsledd for
  - Universell kartlegging – 3-punktskala
  - Oppfølgende kartlegging – 6 punktskala
  - Datavurdering
- Basert på
  - *Marquez, et al., 2012*
  - *”Walker Survey Instrument”*: WSI (Walker & McConnell, 1988)
  - *”Systematic Screening for Behavior Disorders”*: SSBD (Walker & Severson, 1992; 2002)
  - *”SBS Inventory of Teacher Social Behavior Standards and Expectations”* (Walker, 1995)

A1		f _x Elev															
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O		
1	Elev	Ferdighet 1	Ferdighet 2	Ferdighet 3	Ferdighet 4	Ferdighet 5	Ferdighet 6	Ferdighet 7	Ferdighet 8	Ferdighet 9	Ferdighet 10	Ferdighet 11	Ferdighet 12	TOTAL	PM (Ja/Nei)		
2	Eva	1	2	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	15	J		
3	Per	1	1	2	2	2	1	1	1	1	2	2	1	17	J		
4	Ole	1	1	2	2	1	1	2	1	1	1	2	3	18	J		
5	Tom	1	1	2	2	2	1	2	2	2	2	1	2	20	J		
6	Ellen	2	2	2	2	2	2	1	1	1	2	2	2	21	N		
7	Kari	2	2	2	2	1	1	2	1	2	2	2	2	21	N		
8	Julie	2	2	2	2	3	2	1	2	1	2	2	2	23	N		
9	Nina	2	3	3	2	2	1	1	2	2	1	2	2	23	N		
10	Ingrid	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	25	N		
11	Knut	2	3	2	3	3	2	3	2	2	3	3	3	31	N		
12	Anders	3	3	2	3	3	3	3	2	3	2	3	2	32	N		
13	Even	3	3	2	3	3	3	3	2	2	2	3	3	32	N		
14	Petter	2	3	3	3	3	2	3	2	2	3	3	3	32	N		
15	Pål	2	3	3	2	3	3	3	2	3	3	3	3	33	N		
16	Liv	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	34	N		
17	Hilde	3	2	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	34	N		
18	Solveig	3	2	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	34	N		
19	Tor	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	34	N		
20	Ida	3	3	3	3	3	2	3	2	3	3	3	3	34	N		
21	Linda	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	35	N		

Dynamisk kartlegging og vurdering av leseferdigheter

Hvorfor fokusere på hovedprinsippene?

- Kartlegging av nåværende leseferdighet og prediksjon av fremtidig leseferdighet
- Begynne tidlig – ikke ”vente og se”
- Intensiv og tilpasset opplæring
  - som vi vet gir bedre leseferdigheter for elevene
  - som vi systematisk kan evaluere/tilpasse

Dynamisk vurdering av leseferdighet

- Utvikling av en norsk versjon av DIBELS” – ”Dynamic Indicators” of Basic Early Literacy Skills ” med innhold som er tilpasset norske elever
(CTL - Center on Teaching&Learning, Univerity of Oregon)
- Leseflyt er en av de beste målene for leseferdighet
  - nøyaktighet
  - flyt
  - automatisert prosess
  - forståelse

Vurderingsbegreper

- ”Benchmark”
  - kort vurdering(kartlegging) av elevenes ferdighetsutvikling (skolefaglig/sosialt) basert på hva som er forventet utviklingsnivå på alderstrinnet. Hvilke elever er i god utvikling – hvilke elever trenger mer individuell støtte?
- ”Progress Monitoring”
  - regelmessig og gjentakende vurdering (kartlegging) av elevens utbytte av de tilpassede intervensjonene. Virker det eller må vi foreta endringer?

(Baker, et al., 2008; Good & Kaminski, 2002)

Benchmark

- Kartlegging 3 ganger i året (høst, vinter, vår)
- Alle elever leser høyt tre forskjellige tekster av lik vanskelighetsgrad ved hver kartlegging (1 minutt)
- Antall riktige ord telles – nøyaktighetsprosent - kvalitet på lesingen
- Kompletteres med "Gjenfortelling av innhold"
  - Understreke at hurtiglesing uten forståelse verken er hensikt eller mål for kartleggingen
  - Oppdage "hurtiglesere" som ikke får med seg innholdet (noen få)
  - Understreke betydningen av at forståelse er det vesentligste
  - Trygge lærerne på at kartleggingen gir et riktig bilde av leseferdighet og forståelse
- Inndeling i percentiler
  - Under 20 percentilen – indikerte tiltak
  - Mellom 20 – 40 percentilen – selekterte tiltak
  - Over 40 percentilen – universelle tiltak

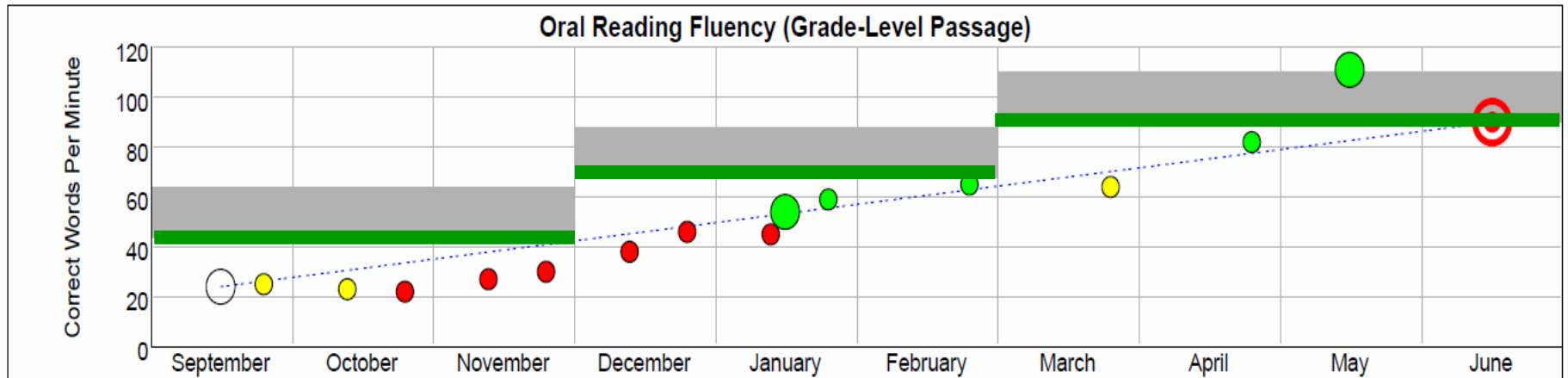
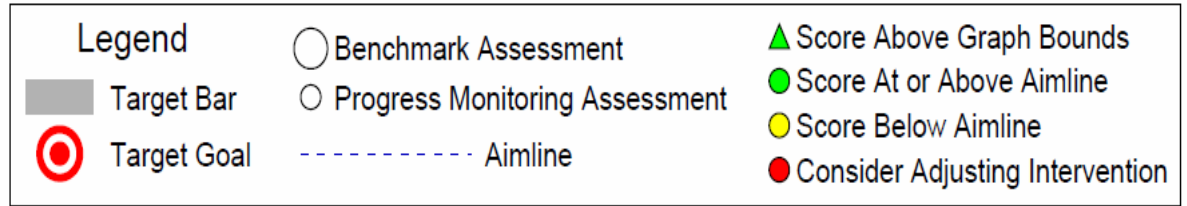
”Progress Monitoring”

- Ca. 20 tekster på hvert trinn – lik vanskelighetsgrad
- Anvendes for løpende vurdering av elever etter intervensjoner på selektert og indikert nivå for å måle progresjon – f. eks. hver 14. dag eller etter behov.
- Etablere progresjonslinje - baseline og mål (halvårlig/årlig)
- PM-tekstene kan være på klassenivå eller under (avhengig av lesenivå)
- Tekstene kan også brukes til repetert lesing når de ikke lenger er aktuelle for vurdering av eleven

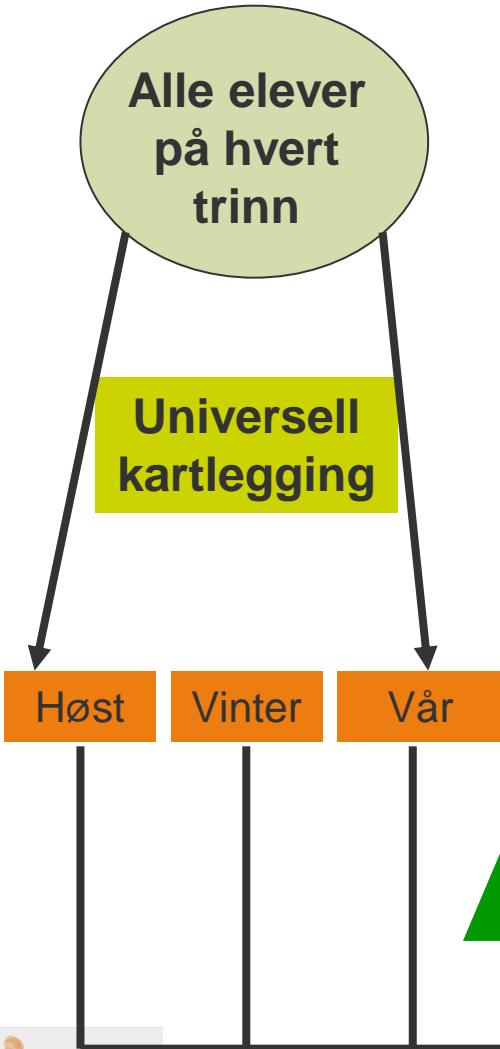
Name:
 ID:
 Class:
 Grade: Second
 Year:
 School: Test School
 District:

Dynamic Indicators of Basic Early Literary Skills Progress Monitoring Graphs

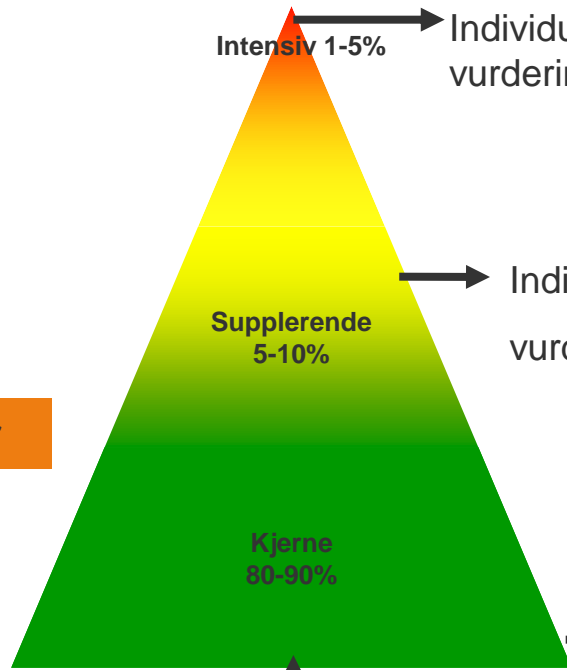
Progress Monitoring Scores									
Week 1									
Week 2		23	27	38	45				
Week 3									
Week 4	25	22	30	46	59	65	64	82	

Steg 1

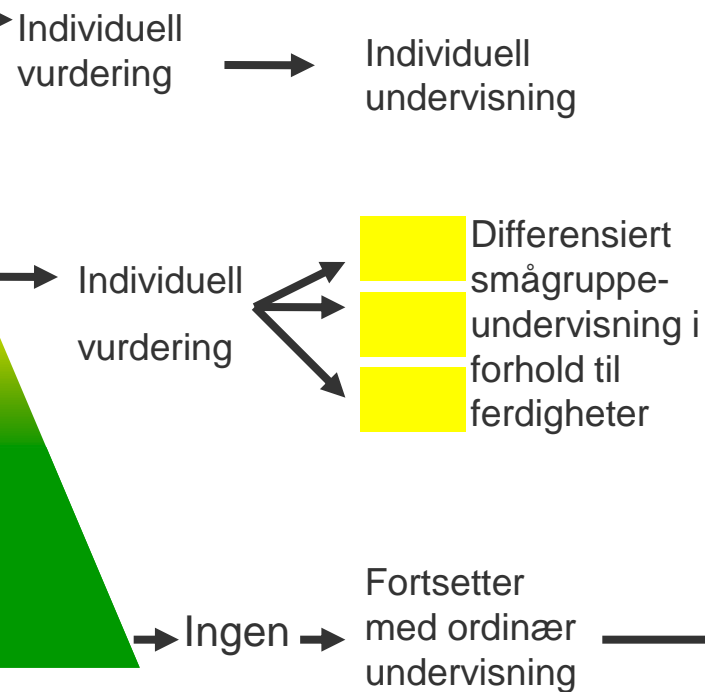
Steg 2

Tilleggsvurdering

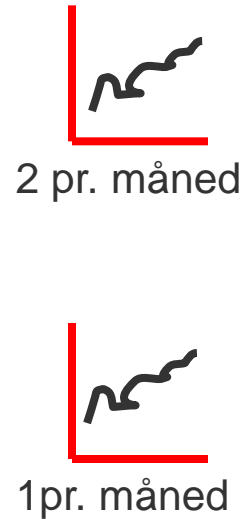
Steg 3

Undervisning

Steg 4

Resultater/oppfølging

(Arnesen & Meek-Hansen, 2011)

I-PALS

Barns vansker med språk, lesing og sosial atferd i læringsmiljøet:

En delstudie basert på lærervurderinger og leseprøver i 2.-5.trinn

Anne Arnesen, Wilhelm Meek-Hansen, Ernst Ottem & Jørgen Frost

Formål

- Innblikk i forekomst av barns vansker knyttet til språk, lesing og sosial atferd i læringsmiljøet basert på lærervurderinger og leseprøver
- Omfang av naturlige grupperinger og antall barn i hver gruppe

Hensikt

- Fange opp vansker tidligst mulig for tidlig intervensjon
- Kunnskap og forståelse om hvilke områder innsatsen bør legges
- Beskrive lærernes bekymringsnivå med tanke på tiltaksanbefalinger
- Øke elevenes læringsutbytte og mestring

Psykologi i kommunen nr.6-2013

Anne Arnesen

Wilhelm
Meek-Hansen

Ernst Ottem

Jørgen Frost

FAGFELLEVDERT

Barns vansker med språk, lesing og sosial atferd i læringsmiljøet

En undersøkelse basert på lærervurderinger og leseprøver i grunnskolens 2.-5. trinn

Utvalg

- Heterogent utvalg norsktalende enspråklige elever (N=942)
  - 481 gutter/ 461 jenter
  - Alle elever innmeldt 2.-5.trinn 2012-13
  - 19 skoler som implementerer PALS-modellen fordelt på by-, forstads-, landkommuner i alle regioner

Kartleggingsverktøy (måleinstrumenter)

- «Semantiske ferdigheter» - 8 lærervurderte utsagn fra «20 spørsmål om språkferdigheter»
- «Barns relasjoner til andre» - 7 lærervurderte tilleggsutsagn fra «20 spørsmål om språkferdigheter»
- «Vurdering av sosial atferd i læringsmiljøet» - 12 lærervurderte utsagn
- «Vurdering av leseferdigheter» - 3 leseprøver – T2: vinter

Måleinstrumenter

Items	Semantiske ferdigheter	Relasjoner til andre	Sosial atferd	Leseflyt
1	Glemmer hva ord betyr	Sjelden sammen med andre barn.	Hører godt etter når læreren snakker og gir beskjeder.	Les 1 (T2)
2	Blander samme ord med lik mening	Trenger ofte hjelp for å komme overens med andre.	Følger lærerens beskjed.	Les 2 (T2)
3	Vansker med å forstå vanlige ord	Andre barn blir ofte sinte på han/henne.	Arbeider selvstendig og organisert.	Les 3 (T2)
4	Problemer med å svare like raskt	Gir uttrykk for ubehag.	Sitter ved plassen sin og jobber.	
5	Leter etter de riktige ordene	Virker som han/hun avviser andre barn.	Ber om hjelp på en hensiktsmessig måte	
6	Ufullstendige setninger	Er ofte fortvilt/frustrert.	Følger regler og gjør som forventet i klassen.	
7	Bruker korte setninger	Blir ofte avvist av andre barn.	Følger regler selv om jevnaldrende oppmuntrer til å bryte dem.	
8	Vansker med å gjenfortelle.		Følger regler og gjør som forventet utenfor klasse- og undervisningsrommet.	
9			Håndterer/regulerer sine følelser (ubehag, sinne, tristhet etc.) på en hensiktsmessig måte.	
10			Kommuniserer godt med jevnaldrende og tåler kritikk/ korreksjon.	
11			Går godt overens med jevnaldrende.	
12			Løser konflikter med jevnaldrende på en hensiktsmessig måte uten voksenhjelp.	

Tabell 2: Korrelasjoner mellom måleinstrumentene

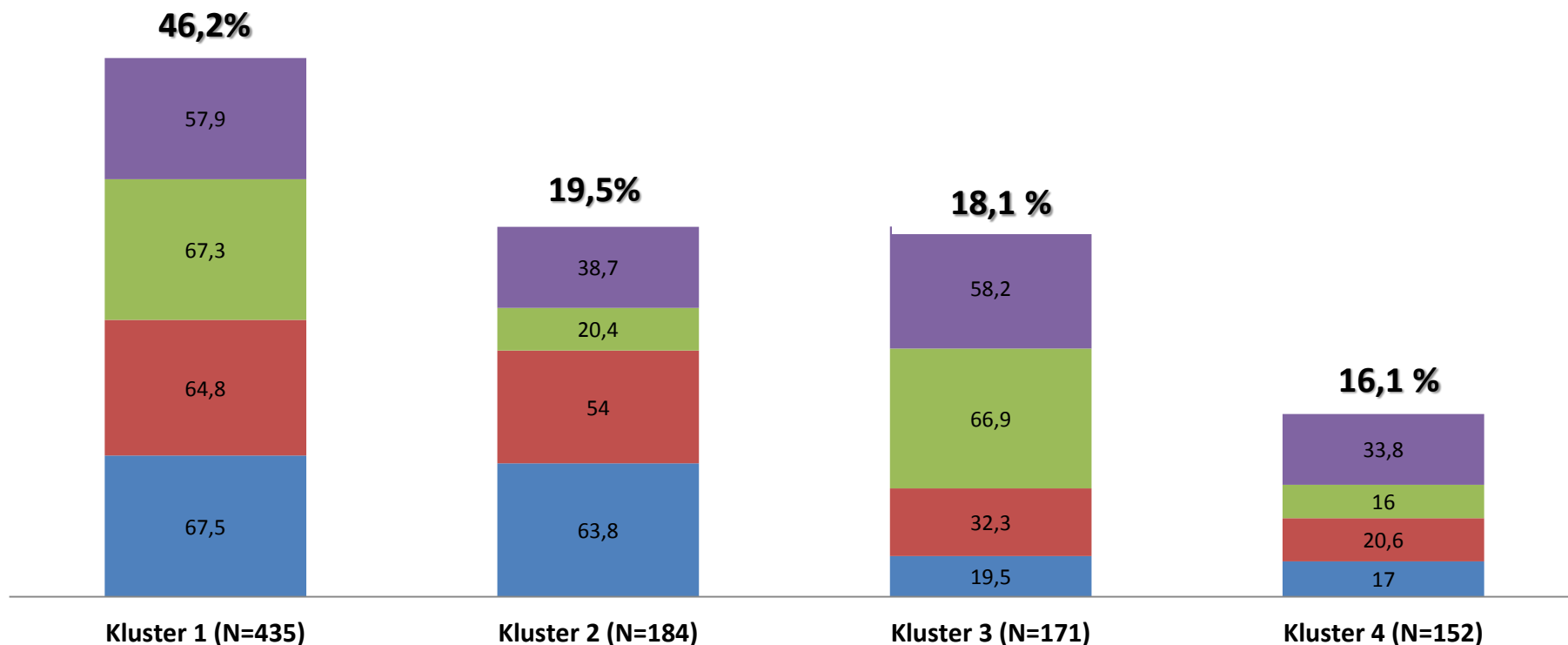
	Relasjoner til andre	Sosiale atferd	Semantiske ferdigheter	Leseflyt
Relasjoner til andre	1.0			
Sosial atferd	.58**	1.0		
Semantiske ferdigheter	.25**	.32**	1.0	
Leseflyt	.12**	.22**	.38**	1.0

**=p<.01

Gjennomsnittlig prosentilrang med prosentvis fordeling av omfanget barn i hver gruppe.

■ Relasjoner til andre   ■ Sosial atferd   ■ Semantikk   ■ Lesing

Referanser

- Arnesen, A. & Meek-Hansen, W. (2011). En integrert skoleomfattende tiltaksmodell for å fremme god leseutvikling og sosiale ferdigheter. *Spesialpedagogikk*, 8, 4-14.
- Arnesen, A., Meek-Hansen, W., Ottem, E., & Frost, J. (2013). Barns vansker med språk, lesing og sosial atferd i læringsmiljøet: En undersøkelse basert på lærervurderinger og leseprøver i grunnskolen 2.-5.trinn. *Psykologi i kommunen*(6), 41-56.
- Baker, S. K., Smolkowski, K., Katz, R., Fien, H., Seeley, J. R., Kame'enui, E. J., Beck, C. . (2008). Reading fluency as a predictor of reading proficiency in low-performing, high-poverty schools. *School Psychology Review*, Vol 37(1), 18-37.
- Fuchs, D., & Fuchs, L. S. (2006). Introduction to response to intervention: What, why, and how valid is it? *Reading Research Quarterly*, 41(1), 93-99. doi: 10.1598/rrq.41.1.4
- Good, R. H. & Kaminski, R. A. (2002). *Dynamic indicators of basic early literacy skills (6th ed.)*. Eugene, Oregon: Dynamic Measurement Group. <http://dibels.uoregon.edu>
- Gresham, F. M. (2007). Response to Intervention and Emotional and Behavioral Disorders: Best Practices in Assessment for Intervention. *Assessment for Effective Intervention*, 32(4), 214-222.
- Hagtvet, B. E., Lyster, S. A. H., Melby-Lervåg, M., Næss, K.-A. B., Hjetland, H. N., Engevik, L. I., m.fl. (2011). Ordforråd i førskolealder og senere leseferdigheter. En meta-analytisk tilnærming. *Spesialpedagogikk* 1, 34-49.
- Lund, I. (2010). Listening to Shy Voices. Shyness as an Emotional and Behavioral Problem in the Context of School. Universitetet i Stavanger.
- Løge, I. K. & Thorsen, A. A. (2005). *Sammenhengen mellom språk og atferd*. Stavanger: Senter for atferdsforskning, Universitetet i Stavanger.
- Manger, T., Eikeland, O.-J., Diseth, Å., & Hetland, H. (2006). *Innsette i norske fengsel. Motiv for utdanning. I regi av fylkesmannen i Hordaland*. Bergen: Fylkesmannen i Hordaland.
- Marquez, B., Sprague, J., Walker, H. M., Gunn, B., Smolkowski, K., Yeaton, P., Pennefather, J. & Marquez, J. (2012). *Evaluation of We have Skills!: Promoting Student Social Competence to Improve Academic and Behavioral Outcomes in Grades K-3*. U.S. Department of Education, Institute of Education Sciences, National Center for Special Education Research. Washington, D.C.
- Language Learners. *The Journal of Special Education*, 42, 227-240.
- Melby-Lervåg, M. (2011). Effekten av språkstimulering i førskolealder på senere leseforståelse: Hva kan forskningen fortelle oss? *Spesialpedagogikk* 2, 41-51.
- Ogden, T., Sørli, M.-A., & Hagen, K. A. (2007). Building strength through enhancing social competence in immigrant students in primary school. A pilot study. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 12(2), 105 - 117.
- Ottem, E. (2009). 20 spørsmål om språkferdigheter - en analyse av sammenhengen mellom observasjonsdata og testdata. *Skolepsykologi*, 1, 11 - 27.
- Ottem, E., & Lian, A. (2008). Spesifikke språkvansker. In I. Bele (Ed.), *Språkvansker*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Preciado, J. A., Horner, R., & Baker, S. (2009). Using a Function-Based Approach to Decrease Problem behaviors and Increase Academic Engagement for Latino English Socialstyrelsen. (2010). *Social Rapport 2010*. Västerås: Svenske socialstyrelsen.
- Statistisk sentralbyrå (2012). *Utdanningsstatistikken. Elever med spesialundervisning*. <http://www.ssb.no/utgrs/>
- Statistisk sentralbyrå (2013). *Gjennomstrømming i videregående opplæring, 2007-2012*. <http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/vgogjen/aar/2013-05-28>
- Sørli, M.-A., & Ogden, T. (2007). Immediate Impacts of PALS: A school-wide multi-level programme targeting behaviour problems in elementary school. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 51(5), 471 - 492.

